

Teatrul „Sovremennik“

Situat în plin centrul Moscovei, în piața străjuită de impunătorul monument al lui Maiakovski, devenită un fel de „forum“ al artelor, ca una ce reunește în spațiul său restrâns două teatre, sala de concerte „Ceai-kovski“ și un cinematograful, Teatrul „Sovremennik“, teatrul „contemporanului nostru“, este veșnic asaltat de un public numeros, dornic de a-i viziona spectacolele. Întrebarea „n-aveți un bilet în plus?“ te întâmpină încă din metrou, cu mult înainte de a pătrunde în zona teritorială propriu-zisă a teatrului. Ea se amplifică, repetată tot mai des și mai des, tot mai insistent, pe măsură ce străbați piața și te apropii de intrarea în teatru. Publicul sovietic este, în genere, avid de teatru, dar solicitarea intensă a „Sovremennik“-ului își are explicația, în primul rând, într-o serie de cauze intrinsece, organice, ținând de profil și de personalitatea lui. Căci „Sovremennik“ e un teatru al contemporaneității, nu numai cu titlul. Contemporan e, în primul rând, repertoriul său. Predominanță e deschiderea spre dramaturgia actuală, sovietică și străină, deși fondul clasic nu este ignorat sau ocolit. Poți vedea pe scena „Sovremennik“-ului un *Pescăruș* realizat încă de Efremov, înainte ca el să fi trecut director al MHAȚ-ului, într-o viziune scenică mai suplă, detașată de canoanele impuse de o tradiție care fusese cîndva inovație, originalitate, dar între timp se anchilozase prin respectarea mult prea strictă și pioasă a propriilor ei tipare, un *Pescăruș* în care drama iluziilor spulberate și a deznădejdelor umane, a visurilor ce se năruiے sau nu se împlinesc niciodată, capătă o rezonanță temporală mai largă, o cuprindere spațială mai amplă decît a lumii concrete, vizate de Cehov, ceea ce face ca spectacolul să îmbrățișeze melancoliile celor mai felurite vârste, tristețile marilor și micilor înfrîngerii, pe care le poate încerca oricine, dramele omenirii moderne însetate de afirmare, de împlinire, de bucuria avînturilor generoase și solide, dar nu o dată suferind de pe urma însingurării, a egoismului, a individualismu-

lui, nu o dată contemplîndu-și aripile frînte. S-a impus spectatorilor și *Poveste obișnuită*, dramatizare făcută de Viktor Rozov după o navelă a lui I. Gonțearov, bătrîină de peste un veac, realizată într-un spectacol ce trăiește, mai ales, prin performanța artistică a lui Oleg Tabakov, în rolul lui Aduex-nepotul.

Locul predominant în repertoriu revine însă, desigur, pieselor contemporane. În stagiunea actuală, de pildă, figurează pe afiș o serie de piese sovietice cu tematică actuală, cum ar fi *De cei dragi să nu te desparți* de Aleksandr Volodin, *Valentin și Valentina* de Mihail Roșcin, *Fiecare își are insula sa*, de dramaturgul estonian Raugve; în pregătire este o piesă a lui Cinghiz Aitmatov. Din dramaturgia străină contemporană, teatrul a prezentat, recent, în premieră, *Precum un frate fratelui său*, aparținînd dramaturgului american David Rabb.

Personalitatea vie, dinamică, a noului director Oleg Tabakov, plin de elan, de entuziasm, de o tinerete impetuoasă, dar totodată nedispunînd înțelepciunea și moderația, cultivînd inovația, dar nu în dauna sobrietății și a bunului gust, secondat ca regizor principal de Galina Volciok, a înprimit teatrului un suflu contemporan în arta scenică, în interpretare. O echipă excelentă de actori binecunoscuți nu numai spectatorilor sovietici, dar și celor străini, cum ar fi E. Evstigneev, I. Kvașa, V. Gaft, I. Tolmaciova etc., alături de care evoluează talente tinere, cu certe perspective de viitor, cum ar fi K. Raikin, A. Vertinskaia, I. Akulova, contribuie din plin la realizarea acelei ținute originale, bine individualizate, pe care o are astăzi teatrul „Sovremennik“.

★

Stagiunea actuală a „Sovremennik“-ului trebuie să prezinte o deosebită atractivitate pentru tinerii spectatori, care și altădată îi populau cu precădere sala, iar acum o vor face cu deosebit zel la piese precum e cea

a lui Volodin. *De cei dragi să nu te desparți* sau a lui Mihail Roșcin, *Valentin și Valentina*. Dar nu numai pe tinerii spectatori îi atrag aceste două premiere ale actorilor stagiunii. Dialogul „despre iubire”, pe „tema iubirii” pe care-l poartă pe scena „Sovremennik”-ului cei doi dramaturgi sovietici, nu privește numai tineretul. Și nu atât în virtutea faptului că, așa cum spuse Pușkin: „iubirii îi sînt supuse toate vîrstele”, cît mai ales în virtutea ascuțitii, a actualității problemelor aduse în dezbatere, care nu pot să nu trezească, deopotrivă, interesul și al generației părinților și al generației copiilor.

Dramaturg fin și subtil, de structură și intonație echoviană, Aleksandr Volodin a scris o piesă-pledoarie, întru apărarea autenticului sentiment de dragoste, care nu trebuie confundat cu obișnuința sau interesele materiale, cu simpatia sau compasiunea, cu nevoia de apropiere, de comunicare, care, atunci cînd există cu adevărat, reprezintă un dar neprețuit pe care ni-l face viața, și de aceea trebuie ferit de neînțelegerile, amestecurile brutale, de orice întinare, îngrijit să crească, să se dezvolte. Aparent piesă cu teză, lucru ce ar părea să-l sublinieze însuși titlul cu intonație imperativă, drama lui Volodia infirmă prin toată structura ei caracterul didacticist. Constituită dintr-o suită de scene realizate într-o manieră discretă și sobră care converg, ca printr-un joc succesiv de oglinzi, spre afirmarea pregnantă a ideii fundamentale, piesa nu recurge nici o clipă la impunerea ei cu tot dinadinsul, la procedee directe de convingere, brutale. Compoziția liberă, caracterul de montaj al piesei, succesiunea rapidă de scene scurte, adevărate instantanee, au înlesnit teatrului realizarea unui spectacol degajat, dinamic, cu unele momente de impetuozitate și nerv, cu totul remarcabile (ca în scena dansului), cu o viziune cinematografică sugestivă (scena liftului, a înnebunirii Katiei).

Volodin este un fin psiholog și piesa rezistă deosebit pe planul, să zicem așa, al testului psihologic. Este interesantă ideea autorului de a fi supus acestui test nu numai oameni tineri, de a fi adus în discuție nu numai problema dragostei cu referire la generația tină, dar de a fi implicat în dezbateri și pe cei trecuți de prima tinerețe, cu conștiința că uneori, în asemenea cazuri, dramele pot fi mai complexe și cu consecințe mai profunde. Tocmai această perspectivă deosebite piesa lui Volodin de cea a lui Roșcin și face ca mesajul ei să aibă o adresă mult mai largă. După cum și deschiderea psihologică a piesei lui Volodin este nu doar mai amplă, ci și mai profundă. Perechile aduse în scenă de autor, trăind independent fiecare drama sa de iubire, fiecare nefericită în felul ei, din alte motive și în alte condiții, constituind poate subiecte pentru încă tot atîtea piese pe tema iubirii, reliefează ca într-un joc de umbre și lumini, ca într-un mozaic de culori și nuanțe, ade-

scă contrastante, pledoaria autorului pentru iubirea autentică.

Interpretarea inteligentă, sensibilă, nuanțată a actorilor T. Dekliareva și O. Sklovski a dat accente de un deosebit dramatism iubirii dintre Katea și Mitea, după cum jocul sobru, echovian, subtil și expresiv al lui V. Nikulin și al E. Vasilevici a făcut o adevărată creație din apariția episodică a cuplului Nikulinilor.

Dar pe cît de poetic, de liric și generos poate fi Volodin în înfățișarea adevăratei iubiri, pe atît de necruțător se arată cu tot ceea ce este impostură, caricatură la adresa iubirii, cu tot ceea ce se întinează și înjosește acest sentiment. Elementul grotesc a fost de aceea întrutotul explicabil și organic, în felul în care a fost conceput, de L. Ivanova, rolul mamei Larisei, sau de N. Katașeva, rolul Șumilovei.

★

Un mănunchi foarte bun de actori, dintre care distingem pentru spontaneitatea și autenticitatea jocului pe K. Raikin și I. Akulova (*Valentin și Valentina*), pentru subtilitatea și nuanțarea tristeților unei vieți de compromisuri forțate, în ciuda aspirațiilor spre o iubire adevărată, pură, frumoasă, pe excelența actriței E. Vasilevici (în rolul Jeniciei), iar pentru pregnanța amprentei personale pe V. Gaft (în rolul lui Gusev), au dat piesei lui Roșcin o strălucire ce explică succesul ei considerabil. Pe scena „Sovremennik”-ului această „istorie contemporană în două acte”, cum se precizează în subtitlu, are într-adevăr o rezonanță foarte actuală, am putea spune, aproape publicistică. Conflictele le simțim venind din cotidianul vieții noastre a tuturor, din imediata noastră vecinătate, le cunoaștem dacă nu din experiență personală, atunci din experiența acestora în mijlocul cărora trăim. Accentele spectacolului subliniază deosebit relațiile complicate ce se stabilesc între cele două generații, astfel încît ni se pare că înfruntarea principală este cea dintre „părinți și copii”, piesa devenind „Valentin, Valentina și părinții lor”, mai bine zis, „mamele lor”. De altfel, jocul excelent al celor două mame (A. Pokrovskaia și G. Sokolova) contribuie desigur la relieful prezentei lor pe scenă, la sublinierea locului lor în ansamblul piesei și, drept consecință, la o anume mutare de accent a problematicii.

★

În regia și montarea interesantă și originală a regizorului polonez Andrzej Vajda, se poate viziona la „Sovremennik” piesa scriitorului american David Rabb, *Precum un frate fratei lui său*. Recentă premieră a teatrului este o piesă de acută și stringentă actualitate politică, legată de acțiunile imperialiste ale americanilor în Vietnam. Drama tinărului american David, întors orb de

pe front, este, în primul rând, o dramă a conștiinței, care a înțeles adevărul și nu mai poate suporta fățărnicia, minciuna din jur, fie că aceasta o predică părintele Donald, fie că o emană viața cotidiană, felul de a fi, de a trăi, de a se comporta, toată existența confortabilă, dar mincinoasă a familiei sale. Experiența amară din Vietnam l-a făcut pe David să cunoască omenia în adevărul ei cuvânt, în autenticia ei manifestare. Și această cunoaștere îl desolidarizează pe David de lumea în care crescuse și se formase, de lumea părinților săi Ozzi și Harriette, a fratelui său Rick, o lume a omeniei și dragostei formale, false, a omeniei subminate de neomenia ascunsă sub fraze și formule pe cât de pompoase, pe atât de găunoase. Piesa demonstrează ce farsă tragică, monstruoasă poate deveni viața într-o lume în care domnește această omenie falsă. Finalul sumbru, cutremurător, în care David este împins la moarte de fratele său, secundat de părinți, capătă amploarea și semnificația unei alegorii atât de grăitoare pentru morală și concepția de viață a unei lumi lipsite de adevărată conștiință și omenie. Tragismul intrinsec al piesei și-a aflat o viguroasă expresie în jocul lui I. Kvașa (David), care a dovedit încă o dată cât de vast și nuanțat este registrul său actoricesc. Orchestrația adevătată, profundă și atât de expresivă pe care o realizează interpretarea nuanțată, inteligentă a celor trei parteneri ce-l secondează îndeaproape, V. Gaft (Ozzi), E. Vasileva (Harriette) și O. Tabakov (Rick), dă pe alocuri spectatorului senzația că ar asista la reprezentarea unei tragedii antice.

★

„Valentin și Valentina” de Mihail Roșcin

Sus : I. Akulova (Valentina) și K. Raikin (Valentin)

Jos : N. Doroșina (Rita), V. Hlevinskii (Volodea) și T. Lavrova (Mama Valentinei)

Seară de seară, un public numeros se îngrămădește la ușile Teatrului „Sovremennik”. O premieră sau o reluare... piesele sînt solicitate, indiferent de stagiul lor pe afiș. Interesul nu seade odată cu numărul crescînd de spectacole... Dimpotrivă. Acesta este destinul teatrelor cu adevărat de artă.